ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถ
ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ชุดที่ 1

รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ

นางศรัญญา โรยแสง

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (แนะแนว)

โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

คำนำ

ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อจากสังคมออนไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นชุดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ลำดับขั้นตอนการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม การจัดกิจกรรมเน้นให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดโดยไม่ตัดสินว่าผิดหรือถูก เพื่อให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน เกิดการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พร้อมใช้ความสามารถที่มีดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นใจ

ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อจากสังคมออนไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีทั้งสิ้นจำนวน 3 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 เรื่อง รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ชุดที่ 2 เรื่อง พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ชุดที่ 3 เรื่อง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ผู้จัดทำขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีส่วนร่วม และกัลยาณมิตรทุกท่านที่ให้คำแนะนำและตรวจสอบชุดกิจกรรมเล่มนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อจากสังคมออนไลน์ชุดนี้จะเป็นประโยชน์แก่ ครู นักเรียน และผู้ต้องการศึกษานำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ศรัญญา โรยแสง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
คำชี้แจงการใช้ชุดกิจกรรม	ฉ
คำแนะนำการใช้ชุดกิจกรรมสำหรับนักเรียน	ช
บทบาทนักเรียน	ฌ
แผนผังแสดงขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรม	ญ
ผังมโนทัศน์ เรื่อง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	ฎ
สาระสำคัญ/ผลการเรียนรู้	ฎ
จุดประสงค์การเรียนรู้	ฐ
[1] แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	**1**
[2] ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ	**14**
ขั้นที่ 1 ขั้นเสนอสถานการณ์	15
ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ	
ขั้นที่ 2 ขั้นฝึกคิดเป็นรายบุคคล	19
ใบงานที่ 1	
แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1	

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
ขั้นที่ 3	ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย	21
	กิจกรรมฉลากบัตรคำ	
	ใบงานที่ 2	
	แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 2	
ขั้นที่ 4	ขั้นอภิปรายผลการคิด	25
	ใบงานที่ 3	
ขั้นที่ 5	ขั้นประเมินผลการคิด	26
	ใบงานที่ 4	
	แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 3	
[3] 6 ขั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ		**28**
ขั้นที่ 1	ขั้นเสนอสถานการณ์	29
	6 ขั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	
ขั้นที่ 2	ขั้นฝึกคิดเป็นรายบุคคล	31
	ใบงานที่ 1	
	แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1	

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย	33
ใบงานที่ 2	
แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 2	
ขั้นที่ 4 ขั้นอภิปรายผลการคิด	36
ใบงานที่ 3	
ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผลการคิด	37
ใบงานที่ 4	
แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 3	
[4] กาลามสูตร	**39**
ขั้นที่ 1 ขั้นเสนอสถานการณ์	40
กาลามสูตร	
ขั้นที่ 2 ขั้นฝึกคิดเป็นรายบุคคล	43
ใบงานที่ 1	
แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1	

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย	45
ใบงานที่ 2	
แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 2	
ขั้นที่ 4 ขั้นอภิปรายผลการคิด	48
ใบงานที่ 3	
ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผลการคิด	49
ใบงานที่ 4	
แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 3	
บรรณานุกรม	51
ภาคผนวก	52
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน กิจกรรมที่ 1	
แนวทางในการตอบแบบบันทึกกิจกรรม	

คำชี้แจงการใช้ชุดกิจกรรม

ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อจากสังคมออนไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แต่ละชุดประกอบด้วยส่วนประกอบต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้

1. คำแนะนำสำหรับนักเรียน
2. ขั้นตอนการใช้ชุดกิจกรรม
3. บทบาทหน้าที่ของนักเรียน
4. แผนผังแสดงขั้นตอนการใช้ชุดกิจกรรม
5. ผังมโนทัศน์ เรื่อง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
6. สาระสำคัญ/ผลการเรียนรู้
7. จุดประสงค์การเรียนรู้
8. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
9. กิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อจากสังคมออนไลน์ สถานการณ์/ใบงาน/แบบบันทึกกิจกรรม
10. บรรณานุกรม
11. ภาคผนวก

คำชี้แจงการใช้ชุดกิจกรรม (ต่อ)

การใช้ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อจากสังคมออนไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จะทำโดยนักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม เน้นการแสดงความคิดออกมาไม่ว่าจะผิดหรือถูก และเน้นกระบวนการกลุ่ม

นักเรียนทำกิจกรรมด้วยความตั้งใจ ซื่อสัตย์ ไม่แอบดูเฉลยก่อน หากนักเรียนคนใดทำกิจกรรมไม่ทัน หรือยังไม่เข้าใจ ให้ขอรับชุดกิจกรรมไปศึกษาเพิ่มเติมนอกเวลาได้

หลังจากนักเรียนทำกิจกรรมเรียบร้อยแล้ว ให้นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม ชุดกิจกรรมให้เรียบร้อย แล้วนำส่งคืนครู

คำแนะนำการใช้ชุดกิจกรรม สำหรับนักเรียน

ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อจากสังคมออนไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชุดนี้เป็นชุดกิจกรรมที่ 1 : รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ ใช้เวลา 4 ชั่วโมง โดยนักเรียนปฏิบัติดังนี้

วิธีการเรียนรู้

1. นักเรียนศึกษา สาระสำคัญ/ผลการเรียนรู้/จุดประสงค์การเรียนรู้
2. นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 30 ข้อ เป็นรายบุคคลในกระดาษคำตอบ โดยใช้เวลา 30 นาที
3. นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน คละเพศ คละความสามารถ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ โดยมี ประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม
4. นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมจากชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อจากสังคมออนไลน์ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเสนอสถานการณ์

ขั้นที่ 2 ขั้นฝึกคิดเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกการคิดเป็นกลุ่มย่อย

ขั้นที่ 4 ขั้นอภิปรายผลการคิด

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินกระบวนการคิด

บทบาทนักเรียน

แต่ละกลุ่มเลือกประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม

ประธานกลุ่ม

บทบาทหน้าที่

1. ควบคุมการดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่มให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
2. เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม กระตุ้นให้สมาชิกร่วมกิจกรรม
3. เป็นผู้ติดต่อกับครู เมื่อกลุ่มพบปัญหา หรือ มีข้อสงสัย
4. รายงานหรือแจ้งให้ครูทราบ เมื่อกลุ่มดำเนินกิจกรรมเสร็จ
5. เก็บรวบรวมชุดกิจกรรมให้เรียบร้อย เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้วนำส่งคืนครู

เลขานุการกลุ่ม

บทบาทหน้าที่

1. จดบันทึกกิจกรรมของกลุ่ม
2. สรุปความคิดของของสมาชิก เพื่อนำเสนอความคิดที่ดีที่สุดของกลุ่ม

สมาชิกกลุ่ม

บทบาทหน้าที่

1. ร่วมกันอภิปราย
2. จดบันทึกผลการคิดของตนและของสมาชิกลงในชุดกิจกรรม

แผนผังแสดงขั้นตอน
การเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรม

ทำความเข้าใจ คำแนะนำ
การใช้ชุดกิจกรรม

ศึกษา สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้
จุดประสงค์การเรียนรู้

ทดสอบก่อนเรียน
วัดความสามารถในการคิด
อย่างมีวิจารณญาณ

ดำเนินการใช้ชุดกิจกรรม ชุดที่ 1 - 2

ทดสอบระหว่างเรียน
วัดความสามารถในการคิด
อย่างมีวิจารณญาณ

ดำเนินการใช้ชุดกิจกรรมชุดที่ 3

ทดสอบหลังเรียน
วัดความสามารถในการคิด
อย่างมีวิจารณญาณ

ผังมโนทัศน์
ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

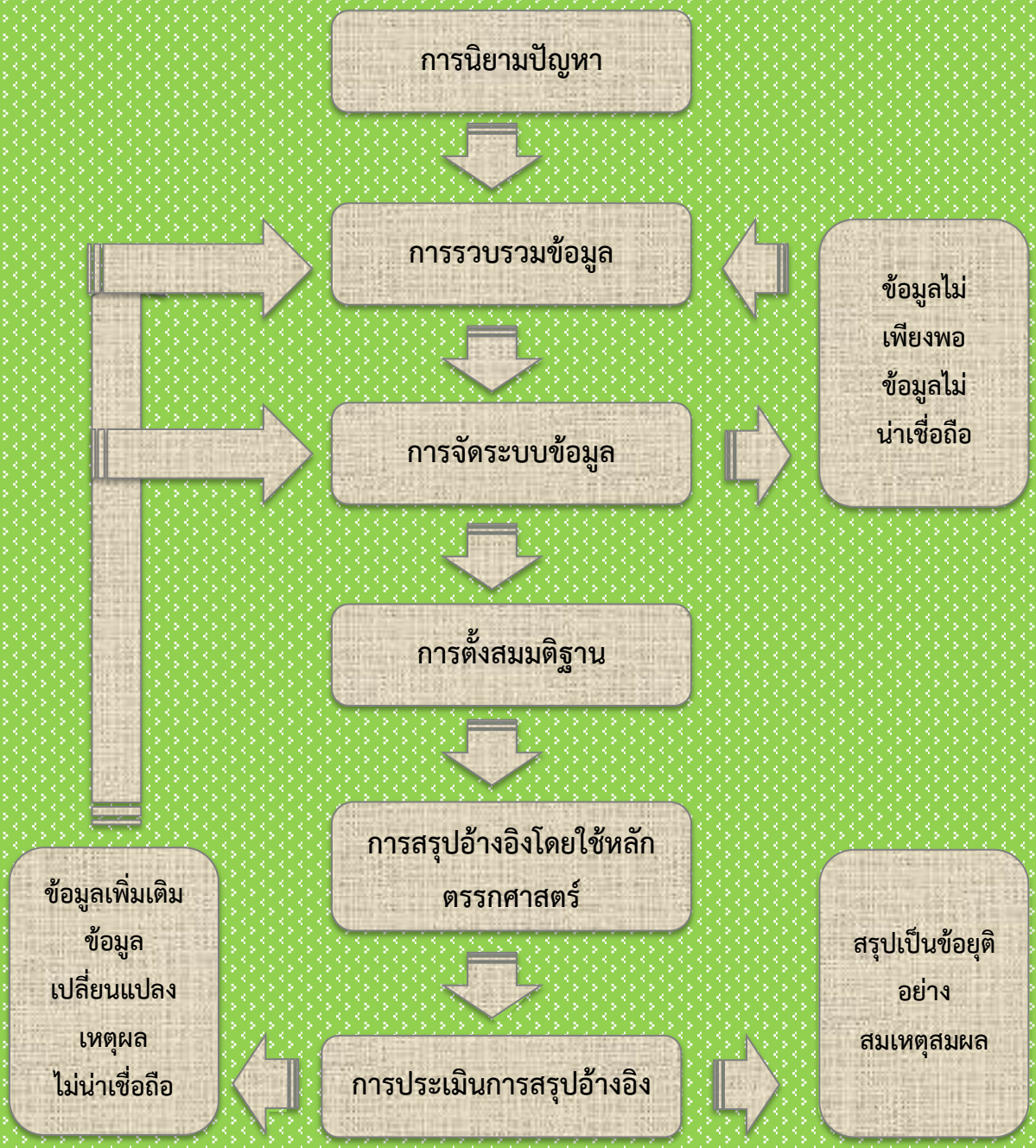

สาระสำคัญ/ผลการเรียนรู้

สาระสำคัญ

ความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ความหมาย และกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย การนิยามปัญหา การรวบรวมข้อมูล การจัดระบบข้อมูล การตั้งสมมติฐาน การสรุปอ้างอิงโดยใช้หลักตรรกศาสตร์ และการประเมินสรุปอ้างอิง รวมไปถึงบทกาลามสูตร พระสูตรในพระพุทธศาสนาอันเกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ผลการเรียนรู้

1. บอกความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้ (K)

1. บอกประโยชน์และลักษณะของการคิดอย่างมีวิจารณญาณของตนเอง
2. บอกขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
3. บอกความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ด้านกระบวนการ (P)

1. ประเมินกระบวนการคิด

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)

1. ใฝ่เรียนรู้
2. มีวินัย
3. มุ่งมั่นในการทำงาน
4. รักความเป็นไทย

[1] ทดสอบก่อนเรียน วัดความสามารถ
ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

แบบทดสอบวัดความสามารถ ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

<u>คำชี้แจง</u>

1. แบบทดสอบนี้เป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนน
2. ให้เลือกคำตอบที่ถูกที่สุด จากตัวเลือก ก ข ค และ ง เพียงคำตอบเดียวเท่านั้นแล้วทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงใน □ ของกระดาษคำตอบ ให้ตรงกับตัวเลือกที่ต้องการ

ตัวอย่างเช่น

ถ้าต้องการข้อ ก ให้ทำดังนี้

ก	ข	ค	ง
X			

ถ้าต้องการเปลี่ยนคำตอบจากข้อ ก เป็น ข ให้ทำดังนี้

ก	ข	ค	ง
~~X~~	X		

3. ห้ามขีดเขียนหรือทำเครื่องหมายใด ๆ ลงในแบบทดสอบชุดนี้
4. คำถามแต่ละข้อมีคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียว ถ้าตอบเกินกว่า 1 คำตอบ ถือว่าผิด จะไม่ได้คะแนนในข้อนั้น
5. ควรทำแบบทดสอบอย่างเต็มความสามารถและทำทุกข้อ หากมีข้อสงสัยให้ถามผู้ควบคุมสอบ

<u>คำชี้แจง</u> ใช้สถานการณ์ต่อไปนี้ตอบคำถามข้อที่ 1-6

ณเดชกับเจมส์จิ สองพี่น้องได้พยายามหาวิธีเลี้ยงหมู โดยพยายามปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องหลายคน เช่น ปศุสัตว์จังหวัดนครปฐม ผู้ใหญ่บ้าน แต่ก็ยังไม่ได้รับคำตอบที่น่าพอใจ จึงได้ทดลองเลี้ยงหมูพันธุ์ นฐ.1 และ หมูพันธุ์ นฐ.2 โดยให้อาหารที่แตกต่างกัน แล้วบันทึกผลการเลี้ยงดังนี้

พันธุ์หมู	**จำนวน**	**อาหารธรรมดา**		**อาหารธรรมดา + หยวกกล้วย**	
		<u>ตาย</u>	<u>แข็งแรง</u>	<u>ตาย</u>	<u>แข็งแรง</u>
นฐ.1	40	12	8	2	18
นฐ.2	40	8	12	0	20

1. ประเด็นสำคัญของการทดลองนี้ คือข้อใด
   - ก. สาเหตุที่ทำให้หมูแข็งแรง
   - ข. อาหารที่หมูกินแล้วแข็งแรง
   - ค. หมูไม่ชอบกินอาหารธรรมดา
   - ง. หมูพันธุ์ นฐ.1 กินอาหารมากกว่าหมูพันธุ์ นฐ.2

2. การทดลองนี้สรุปผลการทดลองได้อย่างไร
   - ก. หยวกกล้วยทำให้หมูแข็งแรง
   - ข. หมูพันธุ์ นฐ.1 เป็นหมูประจำถิ่น
   - ค. หมูที่กินอาหารธรรมดาตายไป 20 ตัว
   - ง. หมูทั้ง 2 พันธุ์ ที่มีสุขภาพแข็งแรง มีจำนวนทั้งสิ้น 20 ตัว

3. การทดลองนี้มีผู้บันทึกผลการทดลอง ดังนี้

ญาญ่า : “ระหว่างการทดลองหมูที่กินหยวกกล้วยตายไป 2 ตัว”

มารกี้ : “หมูพันธุ์ นฐ.1 ที่กินหยวกกล้วยตายไป 2 ตัว”

ศรัญญา : “หมูที่กินอาหารธรรมดาแข็งแรง 8 ตัว”

การบันทึกของใครน่าเชื่อถือ

ก. ญาญ่า

ข. มารกี้

ค. ศรัญญา

ง. ญาญ่าและศรัญญา

4. การรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมที่สุด สำหรับการศึกษาเรื่องนี้ คือข้อใด

ก. ไปงานวันปศุสัตว์จังหวัดที่จัดทุกปี

ข. ปรึกษาหารือกับผู้ใหญ่บ้าน

ค. ปรึกษานายอำเภอ

ง. ทำการทดลอง

5. ภายหลังการทดลอง น้องชายของณเดชบอกว่าได้นำเปลือกแตงโมให้หมูกินด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ข้อมูลนี้มีผลต่อข้อสรุปของการทดลองอย่างไร

ก. แน่ใจว่าข้อสรุปสมเหตุสมผล

ข. ไม่แน่ใจว่าข้อสรุปสมเหตุสมผลหรือไม่ ต้องทดลองซ้ำอีก

ค. ไม่แน่ใจว่าข้อสรุปสมเหตุสมผล

ง. แน่ใจว่าข้อสรุปไม่สมเหตุสมผล

6. กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงหมูในจังหวัดนครปฐมเสนอข้อมูลว่า “หมูที่กินหยวกกล้วยมีสุขภาพแข็งแรงและมีอัตราการตายน้อยลง” ข้อมูลนี้มีผลต่อข้อสรุปของการทดลองอย่างไร

ก. แน่ใจว่าข้อสรุปสมเหตุสมผล

ข. แน่ใจว่าข้อสรุปไม่สมเหตุสมผล

ค. ไม่แน่ใจว่าข้อสรุปสมเหตุสมผล

ง. ไม่แน่ใจว่าข้อสรุปสมเหตุสมผลหรือไม่ ควรหาข้อมูลเพิ่ม

คำชี้แจง ใช้การสนทนาในสถานการณ์ ตอบคำถามข้อที่ 7

มดดำ : “สังคมเราทุกวันนี้ทำไมนะ...พวกคอร์รัปชั่นมันถึงลอยหน้าลอยตาอยู่ได้”

มดแดง : “เพราะพวกเรายังหาคนมาปราบพวกนี้ไม่ได้”

มดดำ : “คนที่จะมาปราบ ต้องเป็นคนยังไง ?”

มดแดง : “คนที่ **ไม่เคยคอร์รัปชั่นเลย**”

มดดำ : .....

7. กรณีใด**ไม่เกี่ยวข้อง**กับการสนทนา

ก. เสนอแนะวิธีการปราบคอร์รัปชั่น

ข. คอร์รัปชั่นเป็นปัญหาสังคมในปัจจุบัน

ค. ปัญหาคอร์รัปชั่นต้องแก้ไขที่บุคคลผู้ปราบคอร์รัปชั่น

ง. การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชั่นยังทำไม่ได้ผล

คำชี้แจง ใช้บทความต่อไปนี้ตอบคำถามข้อที่ 8-12

กาแฟเป็นหนึ่งในเครื่องดื่มยอดนิยมที่หลายคนดื่มในสังคมยุคปัจจุบัน เพื่อปลุกสมองให้ตื่นตัว ร่วมกับความเชื่อที่ว่า กาแฟมีประโยชน์สามารถเสริมสุขภาพในหลายด้าน แต่เวลานี้มีปัญหาเรื่องอัตราส่วนของสารคาเฟอีนซึ่งเป็นสารเสพติดอย่างหนึ่งที่ผสมอยู่ในกาแฟ ถ้าดื่มมากเกินพอดีคงไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพ จะมีผลต่อระบบประสาทได้

8. จากบทความ ปัญหาคืออะไร

ก. กาแฟเป็นสารเสพติด

ข. กาแฟทำลายระบบประสาท

ค. ดื่มกาแฟไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพ

ง. กาแฟมีส่วนผสมของสารเสพติด

9. เหตุผลใดทำให้ข้อความ “กาแฟ ถ้าดื่มมากเกินพอดีคงไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพ” น่าเชื่อถือ

ก. คาเฟอีนมีฤทธิ์หลอนประสาท

ข. กาแฟมีคาเฟอีนผสมอยู่จำนวนมาก

ค. ดื่มกาแฟมาก ๆ ทำให้ระบบประสาทเสื่อมได้

ง. อัตราส่วนคาเฟอีนมากมีผลต่อระบบประสาท

10. หลักการใดทำให้กาแฟเป็นเครื่องดื่มยอดนิยม

ก. มีคาเฟอีนผสมไม่มาก

ข. เชื่อว่ามีประโยชน์สามารถเสริมสุขภาพในหลายด้าน

ค. ปลุกสมองให้ตื่นตัว

ง. มีสารอาหารและวิตามิน

11. “ประยุทธ์ดื่มกาแฟปริมาณมากเป็นประจำ” นักเรียนคิดว่าเหตุการณ์ใดจะเกิดขึ้นเป็นลำดับต่อไป

ก. หัวใจสั่น

ข. นอนไม่หลับ

ค. ตื่นตัวตลอดเวลา

ง. เป็นโรคเกี่ยวกับระบบประสาท

12. เงื่อนไขใดเกี่ยวข้องกับปัญหาการดื่มกาแฟ

ก. สารผสมในกาแฟ

ข. อัตราส่วนของกาแฟ

ค. ระยะเวลาในการดื่มกาแฟ

ง. สารเสพติดที่ผสมอยู่ในกาแฟ

<u>คำชี้แจง</u> ใช้สถานการณ์ต่อไปนี้ตอบคำถามข้อที่ 13-16

หลังจากได้รับคอมพิวเตอร์เป็นของขวัญวันเกิดจากพ่อและแม่ “แบมแบม” เด็กชายวัย 13 ปี เริ่มเก็บตัวเงียบในห้อง เมื่อแม่ถามว่าทำอะไรอยู่ “แบมแบม”มักจะตอบว่าคุณครูที่โรงเรียนให้หาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเพื่อทำรายงาน โดยแม่ไม่รู้ว่าแท้จริงแล้ว “แบมแบม”ได้ท่องโลกไปกับสิ่งที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 13 ปีอย่างเขา “แบมแบม” จดจ่ออยู่กับเกมที่ใช้ความรุนแรง ภาพโป๊ และการเข้าไปในห้องสนทนา พูดคุยในเรื่องที่ไร้สาระและไม่เหมาะสม

13. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นี้ <u>มากที่สุด</u> คือข้อใด

ก. การโกหกพ่อแม่

ข. การเก็บตัวเงียบในห้อง

ค. การเล่นอินเทอร์เน็ตในทางที่ไม่เหมาะสม

ง. การเรียกร้องของขวัญจากพ่อแม่

14. จากสถานการณ์ข้างต้นข้อความใดเป็น<u>ข้อคิดเห็น</u>ของผู้เขียน

ก. แบมแบม ได้รับคอมพิวเตอร์เป็นของขวัญ

ข. แบมแบม เด็กชายวัย 13 ปี เริ่มเก็บตัวเงียบในห้อง

ค. แบมแบม ใช้เวลากับการเล่นเกมคอมพิวเตอร์

ง. แบมแบมได้ท่องโลกไปกับสิ่งที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยอย่างเขาเลย

15. วิธีการแก้ปัญหา**ที่ดีที่สุด**ของสถานการณ์ข้างต้นคือข้อใด
    ก. ไม่ให้เด็กใช้คอมพิวเตอร์
    ข. จำกัดเวลาการใช้คอมพิวเตอร์
    ค. หลีกเลี่ยงให้เด็กใช้คอมพิวเตอร์
    ง. เปลี่ยนที่วางคอมพิวเตอร์ให้อยู่ในสายตาผู้ปกครอง

16. ข้อสรุปที่ดีที่สุดสำหรับสถานการณ์ข้างต้นคือข้อใด
    ก. อินเทอร์เน็ต มีทั้งประโยชน์และโทษ
    ข. การให้เด็กใช้คอมพิวเตอร์มีแต่อันตราย
    ค. ผู้ปกครองต้องดูแลการใช้คอมพิวเตอร์ของเด็ก
    ง. โลกอินเทอร์เน็ตมีแต่สิ่งที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก

คำชี้แจง ใช้สถานการณ์ต่อไปนี้ตอบคำถามข้อที่ 17-20

ว่าย วิ่ง ซิ่งบอล "สปอนเซอร์"
เครื่องดื่มเกลือแร่ที่แท้จริง

17. การเขียนข้อความนี้มีจุดมุ่งหมายอย่างไร
    ก. ชักชวนให้ดื่มน้ำเกลือแร่
    ข. บอกส่วนผสมของน้ำเกลือแร่
    ค. แนะนำวิธีการดื่มน้ำเกลือแร่
    ง. บอกอาชีพของบุคคลที่ดื่มน้ำเกลือแร่

18. ข้อความดังกล่าวเชื่อได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

ก. เชื่อไม่ได้ เพราะยังไม่ได้พิสูจน์ให้เห็นข้อเท็จจริง

ข. เชื่อได้ เพราะบอกประโยชน์ชัดเจน

ค. เชื่อไม่ได้ เพราะนิยมดื่มเฉพาะนักกีฬา

ง. เชื่อได้ เพราะแนะนำให้ได้สารอาหารเพิ่ม

19. องค์การอาหารและยา ตรวจสอบเครื่องดื่มเกลือแร่พบว่าแต่ละขวดมีน้ำร้อยละ 90 ส่วนผสมอื่น ๆ ได้แก่สีและกลิ่นสังเคราะห์ กรดมะนาวเพิ่มรสเปรี้ยวและสารกันเสีย ข้อมูลนี้เกี่ยวข้องกับสาระในข้อความอย่างไร

ก. สนับสนุนข้อความ

ข. ขัดแย้งกับข้อความ

ค. ไม่เกี่ยวข้องกับข้อความ

ง. ไม่สนับสนุนหรือขัดแย้งกับข้อความ

20. ข้อมูลใดสนับสนุนสาระในข้อความ

ก. น้ำดื่มเกลือแร่ทดแทนเกลือที่ร่างกายสูญเสียขณะเล่นกีฬา

ข. อาหารที่กินประจำวันมีเกลือแร่เพียงพอต่อการสะสมไว้ใช้เมื่อแข่งกีฬา

ค. ดื่มน้ำ 4-6 แก้วก่อนการแข่งขันกีฬาไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

ง. ป้องกันการสูญเสียน้ำมากเกินไปด้วยการดื่มน้ำก่อน ระหว่าง และหลังเล่นกีฬา

<u>คำชี้แจง</u> ใช้สถานการณ์ต่อไปนี้ตอบคำถามข้อที่ 21-24

"พวกเจ้านั้นการศึกษาเจริญขึ้นมากแล้ว ควรมุ่งในทางใช้ความคิดให้เป็นผลดียิ่งขึ้นอีก ไม่ใช่แต่จะเรียนจำตามที่สอนเท่านั้น ต้องฝึกหัดใช้ความคิด ไม่ใช่เชื่องมงาย ไม่ใช่เรียนมาสำหรับทำตามไปอย่างลิงมันล้อคน หรือนกแก้วนกขุนทองเลียนคนพูด เรียนมาสำหรับคิด ไม่ใช่เรียนมาสำหรับจำไว้เฉย ๆ เท่านั้น ต้องคิดอีกทีหนึ่งว่าจะทำอย่างไรจึงจะดีขึ้นได้อีก ต้องพยายามเรียนตลอดชีวิต ใครเขามีวิชาดีที่ไหน ต้องพยายามเรียน เรียนมาแล้วต้องคิดต่อว่าจะหาวิธีอย่างไรมาใช้ให้เหมาะสำหรับประเทศของเรา ไม่ใช่จะเอาอย่างเขาตะบันไป"

21. ประเด็นปัญหาที่สำคัญของสถานการณ์นี้คือข้อใด
    ก. การเรียนรู้
    ข. การศึกษา
    ค. การฝึกคิด
    ง. การเลียนแบบ

22. ข้อความที่สอดคล้องกับสถานการณ์นี้มากที่สุดคือข้อใด
    ก. การศึกษาคือรากฐานแห่งอารยธรรม
    ข. การเรียนโดยไม่คิดอะไรย่อมเสียเปล่า
    ค. การเรียนมาก ๆ ทำให้เรารู้ว่าคนเรายังรู้น้อยอยู่
    ง. คนที่มีการศึกษาดีจริง ๆ คือคนที่ได้รับการศึกษามาด้วยตนเอง

23. สมมติฐานที่เหมาะสมกับสถานการณ์นี้คือข้อใด
    ก. คนดีเป็นผู้ที่เรียนมากมีความรู้มาก
    ข. ผู้ที่มีการศึกษามากคือผู้พัฒนาประเทศ
    ค. การเรียนจะไม่เกิดประโยชน์ถ้าไม่รู้จักคิด
    ง. ประโยชน์ของการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการนำไปใช้

24. จากสถานการณ์นี้ สรุปได้ว่าอย่างไร
    ก. เราต้องฝึกคิดจากสิ่งที่ได้เรียนรู้
    ข. คนมีการศึกษาประเทศชาติเจริญ
    ค. สิ่งที่เรียนมาล้วนแต่เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์
    ง. การเรียนวิชาที่ดีจะต้องได้จากแหล่งเรียนรู้ที่ดีเท่านั้น

25. ผึ้งขยันกว่ามด ปลวกขยันกว่าผึ้ง มดขยันกว่าแมลงป่องสัตว์ชนิดใดขยันที่สุด
    ก. ผึ้ง
    ข. มด
    ค. ปลวก
    ง. ยังสรุปแน่นอนไม่ได้

26. สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกตัว เป็นสัตว์มีกระดูกสันหลัง วาฬเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ดังนั้นสรุปได้ว่าอย่างไร

ก. วาฬเป็นสัตว์เลือดอุ่น

ข. วาฬเป็นสัตว์มีกระดูกสันหลัง

ค. สัตว์มีกระดูกสันหลังทุกตัวเลี้ยงลูกด้วยนม

ง. ยังสรุปแน่นอนไม่ได้

27. นักพฤกษศาสตร์กล่าวถึงต้นมะพร้าวที่ออกลูกมามีรูปร่างคล้ายมังกรว่า “เป็นเรื่องธรรมดาทั่วไปเพราะอาจเกิดจากความผิดปกติของพันธุกรรมได้” แต่ป้าสำลีและเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียงช่วยกันค้านว่า “มะพร้าวมีลักษณะเป็นเช่นนี้เพราะมีกุมารทองมาอาศัยอยู่ที่ต้นมะพร้าวจึงออกลูกมาคล้ายมังกร เพื่อให้โชคให้ลาภแก่ผู้ที่มากราบไหว้บูชา เพราะป้าและเพื่อนบ้านอีกหลายคนฝันเห็นกุมารทองมาให้เลขเด็ด 5-6 ครั้ง แล้วก็ถูกรางวัลทุกครั้ง”

นักเรียนคิดว่าคำพูดของใครน่าเชื่อถือกว่ากัน

ก. คำพูดของนักพฤกษศาสตร์

ข. คำพูดของป้าสำลี

ค. คำพูดของทั้งสองคนน่าเชื่อถือพอกัน

ง. คำพูดของทั้งสองคนไม่น่าเชื่อถือพอกัน

28. วิธีใดเป็นวิธีรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมที่สุดในการหาข้อมูลเกี่ยวกับการเน่าเสียของแม่น้ำท่าจีน

ก. สัมภาษณ์นักวิชาการ

ข. สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการตาวิเศษ

ค. สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการอนุรักษ์พัฒนาแม่น้ำท่าจีน

ง. สัมภาษณ์เจ้าของโครงการบ้านจัดสรรบริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน

<u>คำชี้แจง</u> ใช้สถานการณ์ต่อไปนี้ตอบคำถามข้อที่ 29-30

มูลนิธิโรคทรวงอกกล่าวเตือนผู้สูบบุหรี่ว่า ให้ระวังอาการปอดแฟบซึ่งเกิดจากช่องเยื่อหุ้มปอดมีอากาศหรือแก๊ส โดยปอดโป่งพองขึ้นแล้วยุบแฟบลง อาการดังกล่าวแทบจะเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว อาจทำให้รู้สึกปวดขัดๆ เมื่อตอนหายใจอยู่บ้าง เมื่อรู้ตัวว่าเจ็บป่วยก็สายเสียแล้ว

29. แหล่งใดช่วยได้ดีที่สุดถ้าต้องการทราบรายละเอียดของข้อมูลนี้เพิ่มเติม ควรสอบถามจากแหล่งข้อมูลใดดีที่สุด

ก. คลินิกผู้ป่วยนิรนาม

ข. โรงพยาบาลประจำจังหวัด

ค. ศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติดในเรือนจำทั่วประเทศ

ง. หน่วยงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

30. ข้อใดเป็นความคิดเห็นของผู้เขียน

ก. ปอดโป่งพองขึ้นแล้วยุบแฟบลง

ข. เมื่อรู้ตัวว่าเจ็บป่วยก็สายเสียแล้ว

ค. ให้ระวังอาการปอดแฟบซึ่งเกิดจากช่องเยื่อหุ้มปอดมีอากาศหรือแก๊ส

ง. อาจทำให้รู้สึกปวดขัดๆ เมื่อตอนหายใจอยู่บ้าง

กระดาษคำตอบก่อนเรียน

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง	ข้อ	ก	ข	ค	ง
1					16				
2					17				
3					18				
4					19				
5					20				
6					21				
7					22				
8					23				
9					24				
10					25				
11					26				
12					27				
13					28				
14					29				
15					30				

คะแนน	ก่อนเรียน
เต็ม	30
ได้	

ลงชื่อ.....ผู้ตรวจ

(.....)

วัน.....เดือน.....พ.ศ.....

[2]
ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นเสนอสถานการณ์

เรื่อง ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ

ความสำคัญ

บุคคลที่สามารถพัฒนาตนจนเป็นผู้มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต เพราะจะทำให้บุคคลสามารถแก้ไขปัญหา ตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมและมีเหตุผลในยุคข่าวสารเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการช่วยพัฒนาความคิดให้ก้าวหน้า ส่งผลให้ตั้งสติปัญญาเฉียบแหลม เป็นคนรอบคอบ ตัดสินใจแก้ปัญหาต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ขั้นเสนอสถานการณ์

1. ใจกว้าง

คือ ยอมรับฟังและพิจารณา ความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ ยึดมั่นในความคิดของตนเองเป็นหลัก ไม่อคติ มีใจเป็นกลาง และตัดสินใจโดยใช้ข้อมูล ประกอบเพียงพอ การมีใจกว้างขวางจะทำให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวาง หลากหลาย มากพอต่อ การใช้ในการตัดสินใจได้ดีมากขึ้น

2 ใส่ใจต่อความรู้สึกของผู้อื่น

คือ พยายามทำความเข้าใจผู้อื่นถึงแม้จะไม่เห็นด้วย การมีความใส่ใจต่อความรู้สึกจะทำให้ สามารถรับรู้สถานการณ์ ความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นได้ดีกว่า

ขั้นเสนอสถานการณ์

3 ไม่ถือตนว่าถูก

คือ สามารถเปลี่ยนความคิดเห็นที่ตนมีอยู่ได้ ยอมรับได้ เมื่อมีข้อมูลที่มีเหตุผลมากกว่า

4 ใฝ่เรียนใฝ่รู้

คือ กระตือรือร้นในการค้นหาข้อมูลและความรู้ การมีข้อมูลและความรู้มาก ทำให้ การตัดสินใจย่อมถูกต้องและแม่นยำ การคิดวิจารณญาณต้องการข้อมูล ความรู้มาก ๆ เพื่อ ประกอบในการตัดสินใจ แม้ว่าบางข้อมูลอาจมีประโยชน์น้อยก็ตาม

ขั้นเสนอสถานการณ์

5 มีเหตุผลไม่ใช้อารมณ์

คือ ไม่ใช้อคติ หรือ อารมณ์ในการตัดสินใจ การยอมรับข้อมูลใด ๆ หรือการตัดสินใจใด ๆ จะไม่เชื่อมั่นในตัวบุคคลหรืออารมณ์ ข้อมูลที่มีเหตุผลจะทำให้การตัดสินใจดีกว่า

ขั้นฝึกคิดเป็นรายบุคคล

ใบงานที่ 1

นักเรียนศึกษาข้อมูล เรื่องลักษณะสำคัญของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ แล้วคิดเพื่อตอบคำถามต่อไปนี้ลงในแบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1

1. จากข้อมูลลักษณะสำคัญของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ
2. ประเด็นที่นักการศึกษาทั้ง 3 ท่าน กล่าวไว้เหมือนกัน มีกี่ประเด็น อะไรบ้าง
3. จากข้อมูลลักษณะสำคัญของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนมีลักษณะตามสถานการณ์กี่ข้อ อะไรบ้าง

นักเรียนมีเวลาทำกิจกรรม 15 นาที

ขั้นฝึกคิดเป็นรายบุคคล

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1)

แบบบันทึกการคิดเป็นรายบุคคล

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

1. จากข้อมูล เรื่อง ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีประเด็นสำคัญกี่ประเด็น อะไรบ้าง

   คำตอบ.....

   .....

   .....

1. จากข้อมูล เรื่อง ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ประเด็นที่สำคัญที่สุด คืออะไร

   คำตอบ.....

   .....

2. จากข้อมูลลักษณะสำคัญของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนมีลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ กี่ข้อ อะไรบ้าง

   คำตอบ.....

   .....

ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย

กิจกรรมฉลากบัตรคำ

ให้นักเรียนรวมกลุ่ม 6 คน โดยดูจากสีคำตามวรรคของฉลากบัตรคำที่นักเรียนจับได้

กลุ่มสี	วรรค/คำ					
	รู้	จัก	เป็น	ผู้	คิด	วิจารณญาณ
	ก่อน	เชื่อ	สิ่ง	ใด	ให้	พิสูจน์
	ก่อน	พูด	ยั้ง	คิด	วินิจ	ฉัย
	ก่อน	ทำ	กิจ	การ	งาน	สิ่งใด
	คิด	ให้	รอบคอบ	จึง	ชอบ	การ

ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย

ใบงานที่ 2

เมื่อนักเรียนทำแบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1 เรียบร้อยแล้วให้รวมกลุ่มกับเพื่อนกลุ่มละ 6 คน เพื่อทำกิจกรรมต่อไปนี้

1. แลกเปลี่ยนผลการคิดของตนเองกับสมาชิกในกลุ่ม โดยนักเรียนบอกผลการคิดรายบุคคลตามแบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1 ให้สมาชิกในกลุ่มฟัง ขณะที่สมาชิกคนหนึ่งกำลังเสนอผลการคิด ให้สมาชิกที่เหลือฟังพร้อมทั้งจดบันทึกประเด็นที่สำคัญ
2. เมื่อสมาชิกเสนอผลการคิดครบทุกคนให้นักเรียนเปรียบเทียบผลการคิดของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มว่าเหมือนหรือแตกต่างจากของตน พร้อมทั้งพิจารณาว่าทำไมผลการคิดของกลุ่มจึงเหมือนหรือแตกต่างจากของตน
3. เสนอผลการคิดของตนต่อกลุ่มอีกครั้ง แล้วช่วยกันอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปของ ประเด็นสำคัญ

มีนักเรียนมีเวลาอภิปรายกลุ่มย่อย 15 นาที

ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 2)

แบบบันทึกการคิดเป็นกลุ่มย่อย

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

บันทึกของ

บันทึกของ

บันทึกของ

บันทึกของ

ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 2)

แบบบันทึกการคิดเป็นกลุ่มย่อย

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

บันทึกของ ..... บันทึกของ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผลสรุปของกลุ่ม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขั้นอภิปรายผลการคิด

ใบงานที่ 3

ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลสรุปของกลุ่มย่อยต่อกลุ่มใหญ่ และอภิปรายร่วมกันเพื่อหาข้อสรุป เรื่อง ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ

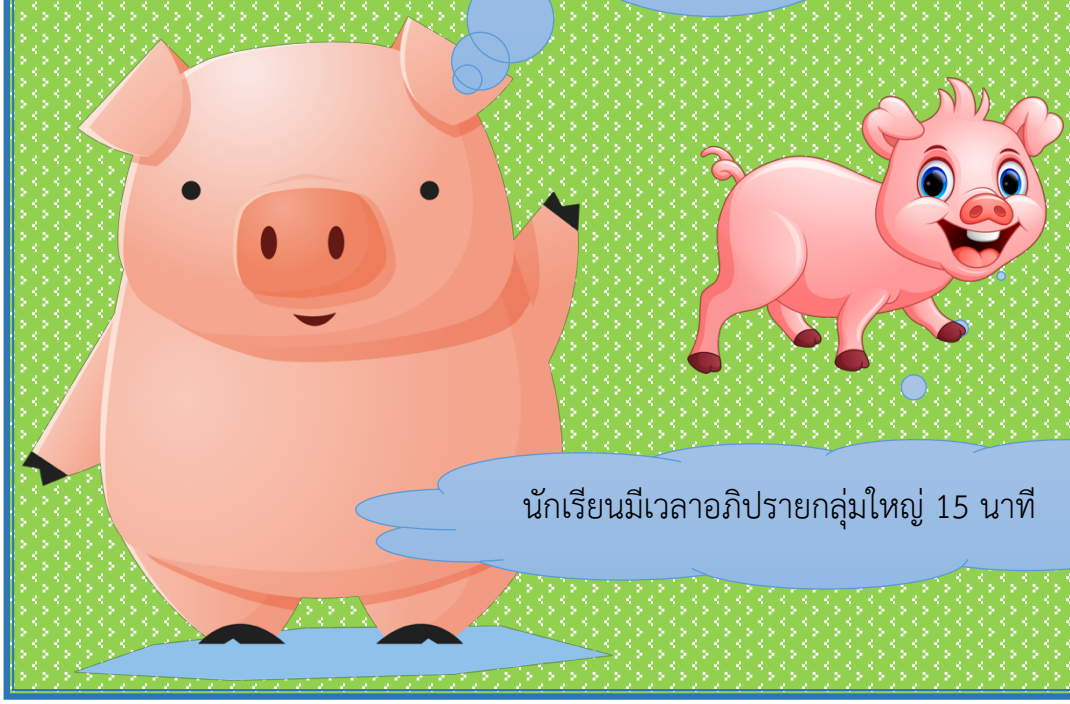

นักเรียนมีเวลาอภิปรายกลุ่มใหญ่ 15 นาที

ขั้นประเมินผลการคิด

ใบงานที่ 4

ให้นักเรียนประเมินในแบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 3 ให้ตรงตามความเป็นจริง ว่าพฤติกรรมในข้อใดตรงกับตนเองมากที่สุด โดยขีดเครื่องหมาย

✓ ลงในช่องพฤติกรรมเพียงช่องเดียวเท่านั้น

ขั้นประเมินผลการคิด

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 3)

แบบประเมินกระบวนการคิด

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

ที่	รายการประเมิน	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1.	อ่านสถานการณ์ทั้งหมดก่อนพิจารณาประเด็นสำคัญ		
2	ระบุประเด็นสำคัญจากสถานการณ์		
3	พิจารณาประเด็นสำคัญที่ซ่อนอยู่ในสถานการณ์		
4	ดึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญจากประสบการณ์เดิม		
5	บันทึกข้อมูลที่รวบรวมได้		

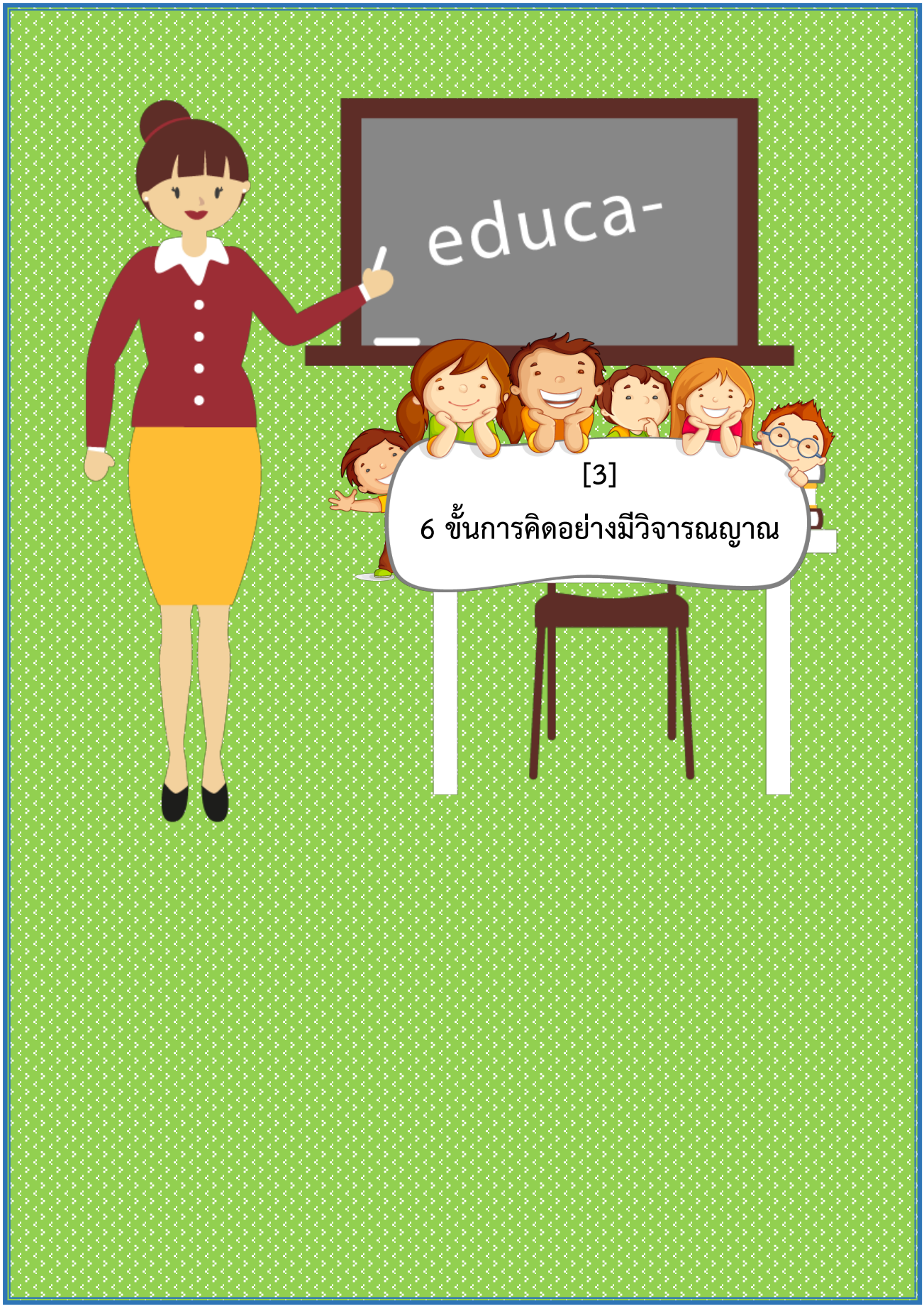
educa-
[3]
6 ขั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

เรื่อง 6 ขั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ความหมาย

กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง กระบวนการคิดอย่างไตร่ตรองรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล หรือสถานการณ์ที่คลุมเครือ เพื่อให้บุคคลสามารถตัดสินใจได้อย่างสมเหตุสมผล โดยผ่านกระบวนการคิด 6 ขั้นตอน

ขั้นตอนกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

1. นิยามปัญหา หมายถึง การแสดงออกโดยการกำหนดปัญหา ข้อโต้แย้ง ข้อมูลที่คลุมเครือ ความไม่เป็นเหตุเป็นผลข้อความ หรือแนวคิด ให้ชัดเจน
2. รวบรวมข้อมูล หมายถึง การแสดงออกโดยการรวบรวมข้อมูล ผ่านการสังเกต สืบค้น อภิปราย สอบถาม ให้ข้อมูลมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
3. จัดระบบข้อมูล หมายถึง การแสดงออกโดยการระบุแหล่งที่มาของข้อมูล วินิจฉัยความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล พิจารณาความเพียงพอของข้อมูล จำแนก ข้อมูลที่ชัดเจนกับข้อมูลที่คลุมเครือ ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง จำแนกข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น ข้อมูลที่แสดงความลำเอียง โฆษณาชวนเชื่อ ตลอดจนตัดสินความขัดแย้งของข้อมูลและนำเสนอได้

ขั้นเสนอสถานการณ์

เรื่อง 6 ขั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

4. ตั้งสมมติฐาน หมายถึง การแสดงออกโดยการตั้งสมมติฐานในการแก้ปัญหา การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาจากความสัมพันธ์เชิงเหตุผล มองหาทางเลือกได้หลายทาง และเลือกสมมติฐานได้

5. สรุปอ้างอิงโดยใช้หลักตรรกศาสตร์ หมายถึง การแสดงออกในการสรุปอ้างอิงโดยพิจารณาว่ามีเหตุผลเพียงพอที่สรุปแบบอนุมานและอุปมานได้หรือไม่ อธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปัญหา ข้อโต้แย้ง และสรุปเป็นกฎเกณฑ์ได้

6. การประเมินสรุปอ้างอิง หมายถึง การแสดงออกในการตัดสินข้อสรุปว่าได้สรุปตามข้อมูลที่มีหลักฐานหรือไม่ พิจารณาความคลุมเครือของการให้เหตุผลว่ามีความหนักแน่นน่าเชื่อถือหรือไม่ พิจารณาผลที่เกิดจากการตัดสินใจโดยยืนยันการสรุปถ้ามีเหตุผลเพียงพอ พิจารณาสรุปใหม่ถ้าไม่มีเหตุผลหรือมีเหตุผลเพิ่มเติม และพิจารณาตัดสินการนำข้อสรุปไปใช้

ขั้นฝึกคิดเป็นรายบุคคล

ใบงานที่ 1

นักเรียนศึกษาข้อมูลจาก เรื่อง 6 ขั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แล้วคิดเพื่อตอบคำถามต่อไปนี้ลงในแบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1

1. จากข้อมูล เรื่อง 6 ขั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถแบ่งประเด็นสำคัญได้กี่ประเด็น ประเด็นใดบ้าง

2. บุคคลที่สามารถพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ จะก่อให้เกิดประโยชน์อะไรบ้าง

นักเรียนมีเวลาทำกิจกรรม 15 นาที

ขั้นฝึกคิดเป็นรายบุคคล

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1)

แบบบันทึกการคิดเป็นรายบุคคล

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

2. จากข้อมูล เรื่อง 6 ขั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถแบ่งประเด็นสำคัญได้กี่ประเด็น อะไรบ้าง

   คำตอบ.....

   .....

   .....

   .....

3. จากข้อมูล เรื่อง 6 ขั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประเด็นที่สำคัญที่สุด คืออะไร

   คำตอบ.....

   .....

   .....

   .....

   .....

ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย

ใบงานที่ 2

เมื่อนักเรียนทำแบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1 เรียบร้อยแล้ว ให้รวมกลุ่มกับเพื่อนกลุ่มละ 6 คน เพื่อทำกิจกรรมต่อไปนี้

1. แลกเปลี่ยนผลการคิดของตนเองกับสมาชิกในกลุ่ม โดยนักเรียนบอกผลการคิดรายบุคคลตามแบบบันทึกกิจกรรมหมายเลข 1 ให้สมาชิกในกลุ่มฟัง ขณะที่สมาชิกคนหนึ่งกำลังเสนอผลการคิด ให้สมาชิกที่เหลือฟังพร้อมทั้งจดบันทึกประเด็นที่สำคัญ
2. เมื่อสมาชิกเสนอผลการคิดครบทุกคน ให้นักเรียนเปรียบเทียบผลการคิดของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มว่าเหมือนหรือแตกต่างจากของตน พร้อมทั้งพิจารณาว่าทำไมผลการคิดของกลุ่มจึงเหมือนหรือแตกต่างจากของตน
3. เสนอผลการคิดของตนต่อกลุ่มอีกครั้ง แล้วช่วยกันอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปของประเด็นสำคัญ

มีนักเรียนมีเวลาอภิปรายกลุ่มย่อย 15 นาที

ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 2)

แบบบันทึกการคิดเป็นกลุ่มย่อย

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

บันทึกของ .....

บันทึกของ .....

บันทึกของ .....

บันทึกของ .....

ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 2)

แบบบันทึกการคิดเป็นกลุ่มย่อย

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

บันทึกของ ..... บันทึกของ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผลสรุปของกลุ่ม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขั้นอภิปรายผลการคิด

ใบงานที่ 3

ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลสรุปของ
กลุ่มย่อยต่อกลุ่มใหญ่ และอภิปรายร่วมกัน เพื่อหาข้อสรุป
เรื่อง 6 ขั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

นักเรียนมีเวลา
อภิปรายกลุ่มใหญ่
15 นาที

ขั้นประเมินผลการคิด

ใบงานที่ 4

ให้นักเรียนทำแบบประเมิน
บันทึกกิจกรรมหมายเลข 3
ให้ตรงตามความเป็นจริง
ว่าการแสดงออกในข้อใดตรงกับ
ตนเองมากที่สุด โดยขีดเครื่องหมาย
✓ ลงในช่องการแสดงออก
เพียงช่องเดียวเท่านั้น

ขั้นประเมินผลการคิด

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 3)

แบบประเมินกระบวนการคิด

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

ที่	รายการประเมิน	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1.	อ่านสถานการณ์ทั้งหมดก่อนพิจารณาประเด็นสำคัญ		
2	ระบุประเด็นสำคัญจากสถานการณ์		
3	พิจารณาประเด็นสำคัญที่ซ่อนอยู่ในสถานการณ์		
4	ดึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญจากประสบการณ์เดิม		
5	บันทึกข้อมูลที่รวบรวมได้		

[4]

กาลามสูตร

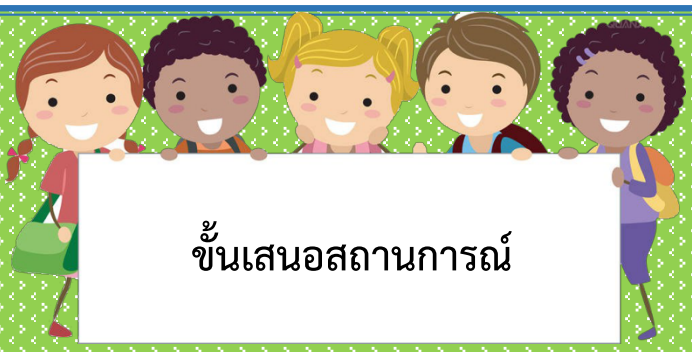

ขั้นเสนอสถานการณ์

เรื่อง กาลามสูตร

ความเป็นมา

"กาลามสูตร" เป็นพระสูตรในพระพุทธศาสนา ที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการและนักวิทยาศาสตร์ในยุคปัจจุบัน แต่ข้อเท็จจริงคือในพระไตรปิฎกไม่ได้ปรากฏชื่อ "กาลามสูตร" แต่มีปรากฏชื่อ "เกสปุตตสูตร" บุคคลทั่วไปมีการเรียกพระสูตรนี้ว่า "กาลามสูตร" เพราะรู้สึกว่าจะเรียกได้ง่ายกว่า

"กาลามสูตร" เกิดขึ้นเนื่องจาก ครั้งหนึ่งในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปยัง "เกสปุตตนิคม" ชาวเมืองจึงพากันไปเข้าเฝ้าเป็นจำนวนมากเพราะชื่อเสียงของพระพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธเจ้าเสเด็จมาถึง ชาวเมืองที่มาเข้าเฝ้าได้ทูลถามพระองค์ว่า "ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ในเกสปุตตนิคม มีนักบวชในศาสนาต่าง ๆ เดินทางเข้ามาเผยแพร่คำสอนของศาสนาตนอยู่เสมอ นักบวชเหล่านั้นได้กล่าวยกย่องคำสอนของศาสนาตนและคัดค้าน วิจารณ์ศาสนาอื่นแล้วก็จากไป ต่อมาไม่นาน นักสอนศาสนาอื่นก็ได้เข้ามาในนิคมและกล่าวยกย่องศาสนาของตน แล้วติเตียนศาสนาอื่น"

"ข้าพเจ้าสงสัยว่า ใครพูดจริง ใครพูดเท็จ ใครถูก ใครผิด กันแน่"

ขั้นเสนอสถานการณ์

เรื่อง กาลามสูตร

พระพุทธองค์แสดงความเห็นใจต่อชาวเมืองทั้งหลาย จึงทรงตรัสแบบลักษณะของวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน เพราะนักวิทยาศาสตร์จะยังไม่เชื่อถ้ายังไม่ได้ทดสอบ คือ

กาลามสูตร 10 ประการ

1. มา อนุสฺสวเนน : **อย่าเพิ่งเชื่อ**โดยฟังตามกันมา
2. มา ปรมฺปราย : **อย่าเพิ่งเชื่อ**โดยถือว่าเป็นของเก่าเล่าสืบ ๆ กันมา
3. มา อิติกิราย : **อย่าเพิ่งเชื่อ**เพราะข่าวเล่าลือ
4. มา ปิฏกสมฺปทาเนน : **อย่าเพิ่งเชื่อ**โดยอ้างคัมภีร์หรือตำรา
5. มา ตกฺกเหตุ : **อย่าเพิ่งเชื่อ**โดยคิดเดาเอาเอง
6. มา นยเหตุ : **อย่าเพิ่งเชื่อ**โดยคิดคาดคะเนอนุมานเอา
7. มา อาการปริวิตกฺเกน : **อย่าเพิ่งเชื่อ**โดยตรึกเอาตามอาการที่ปรากฏ
8. มา ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา : **อย่าเพิ่งเชื่อ**เพราะเห็นว่าต้องกับความเห็นของตน
9. มา ภพฺพรูปตา : **อย่าเพิ่งเชื่อ**ว่าผู้พูดควรเชื่อได้
10. มา สมโณ โน ครูติ : **อย่าเพิ่งเชื่อ**ว่าผู้พูดนั้นเป็นครูของเรา

ขั้นเสนอสถานการณ์

เรื่อง กาลามสูตร

สำหรับในยุคสังคมออนไลน์ปัจจุบันบทกาลามสูตรถูกนำมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนี้

กาลามสูตรยุคสังคมออนไลน์

1. อย่าเพิ่งเชื่อทันที : เพราะเป็นการแชร์ต่อ ๆ กันมา
2. อย่าเพิ่งเชื่อทันที : เพราะมียอดคนกดถูกใจมากมาย
3. อย่าเพิ่งเชื่อทันที : เพราะเป็นการรีทวีตต่อ ๆ กันมา
4. อย่าเพิ่งเชื่อทันที : เพราะโพสต์นั้น ตรงกับจริต ตรรกะ ความเชื่อของตน
5. อย่าเพิ่งเชื่อทันที : เพราะบุคคลที่โพสต์นั้นเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง
6. อย่าเพิ่งเชื่อทันที : เพราะมีแหล่งที่มาจากเว็บไซต์ชื่อดัง
7. อย่าเพิ่งเชื่อทันที : เพราะมันเป็น อินโฟกราฟฟิก (Infographic)
8. อย่าเพิ่งเชื่อทันที : เพราะรูปโปรไฟล์ที่สวยระดับดารา
9. อย่าเพิ่งเชื่อทันที : แม้รางวัลล่อใจจะเป็น ไอโฟน (I phone)
10. อย่าเพิ่งเชื่อทันที : กับธุรกิจ แท็ก (Tag) รูปภาพโฆษณา
11. อย่าเพิ่งเชื่อทันที : แม้เป็นสิ่งที่คนนิยมกระทำกันบนสังคมออนไลน์
12. อย่าเพิ่งเชื่อทันที : กับคนที่ได้พบเจอกันบน อินเทอร์เน็ต (Internet)

ขั้นฝึกคิดเป็นรายบุคคล

ใบงานที่ 1

นักเรียนศึกษา เรื่อง กาลามสูตร แล้วคิดเพื่อตอบคำถามต่อไปนี้ ลงในแบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1

1. จากเรื่อง กาลามสูตร มีประเด็นสำคัญกี่ประเด็น อะไรบ้าง
2. จากเรื่อง กาลามสูตร ประเด็นที่สำคัญที่สุด คืออะไร
3. อธิบายความหมายของคำต่อไปนี้

   <u>“กาลามสูตร”</u>

   <u>“อย่าเพิ่งเชื่อ”</u>

นักเรียนมีเวลาทำกิจกรรม 15 นาที

ขั้นฝึกคิดเป็นรายบุคคล

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1)

แบบบันทึกการคิดเป็นรายบุคคล

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

1. จากเรื่อง กาลามสูตร มีประเด็นสำคัญกี่ประเด็น อะไรบ้าง

   คำตอบ.....

   .....

2. จากเรื่อง กาลามสูตร ประเด็นที่สำคัญที่สุด คืออะไร

   คำตอบ.....

   .....

4. อธิบายความหมายของคำต่อไปนี้

   “กาลามสูตร” .....

   .....

   “อย่าเพิ่งเชื่อ”.....

   .....

ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย

ใบงานที่ 2

เมื่อนักเรียนทำแบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1 เรียบร้อยแล้วให้รวมกลุ่มกับเพื่อนกลุ่มละ 6 คน เพื่อทำกิจกรรมต่อไปนี้

1. แลกเปลี่ยนผลการคิดของตนเองกับสมาชิกในกลุ่ม โดยนักเรียนบอกผลการคิดรายบุคคลตามแบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1 ให้สมาชิกในกลุ่มฟัง ขณะที่สมาชิกคนหนึ่งกำลังเสนอผลการคิด ให้สมาชิกที่เหลือฟังพร้อมทั้งจดบันทึกประเด็นที่สำคัญ
2. เมื่อสมาชิกเสนอผลการคิดครบทุกคน ให้นักเรียนเปรียบเทียบผลการคิดของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มว่าเหมือน หรือแตกต่างจากของตน พร้อมทั้งพิจารณาว่าทำไมผลการคิดของกลุ่มจึงเหมือน หรือแตกต่างจากของตน
3. เสนอผลการคิดของตนต่อกลุ่มอีกครั้ง แล้วช่วยกันอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปของประเด็นสำคัญ

มีนักเรียนมีเวลาอภิปรายกลุ่มย่อย 15 นาที

ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 2)

แบบบันทึกการคิดเป็นกลุ่มย่อย

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

บันทึกของ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกของ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกของ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกของ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 2)

แบบบันทึกการคิดเป็นกลุ่มย่อย

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

บันทึกของ ..... บันทึกของ .....

ผลสรุปของกลุ่ม

.....

ขั้นอภิปรายผลการคิด

ใบงานที่ 3

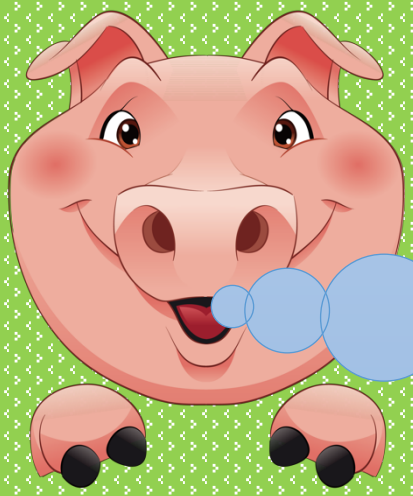

ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่ม นำเสนอผลสรุปของกลุ่มย่อยต่อกลุ่มใหญ่ และอภิปรายร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปของสถานการณ์ เรื่อง กาลามสูตร

นักเรียนมีเวลาอภิปรายกลุ่มใหญ่ 15 นาที

ขั้นประเมินผลการคิด

ใบงานที่ 4

ให้นักเรียนประเมินกระบวนการคิดของตนเองว่า การทำกิจกรรมครั้งนี้ นักเรียนมีพฤติกรรมตามลักษณะพฤติกรรมในแบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 3 หรือไม่

ขั้นประเมินผลการคิด

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 3)

แบบประเมินกระบวนการคิด

ชื่อ..... เลขที่..... ชั้น.....

ที่	รายการประเมิน	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1.	อ่านสถานการณ์ทั้งหมดก่อนพิจารณาประเด็นสำคัญ		
2	ระบุประเด็นสำคัญจากสถานการณ์		
3	พิจารณาประเด็นสำคัญที่ซ่อนอยู่ในสถานการณ์		
4	ดึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญจากประสบการณ์เดิม		
5	บันทึกข้อมูลที่รวบรวมได้		

บรรณานุกรม

บรรจบ อมรชีวิน. (2556). **การคิดอย่างมีวิจารณญาณ Critical Thinking**. กรุงเทพฯ : หจกภาพพิมพ์.

พระปฐมวิทยาลัย [โรงเรียน]. (2551). **หลักสูตรโรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย พุทธศักราช 2552 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. นครปฐม : โรงเรียน พระปฐมวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐม เขต 1.

มลิวัลย์ สมศักดิ์. “รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. ปริญญานิพนธ์ สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2540

สุวิทย์ มูลคำ. (2550). **กลยุทธ์...การสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณ**. กรุงเทพฯ : บริษัทดวงกมลสมัย จำกัด.

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. (2558). **21 วิธีการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการคิด**. กรุงเทพฯ : บริษัทดวงกมลสมัย จำกัด.

ทีมงานจุดเปลี่ยนชีวิต [นามแฝง]. (2015). **กาลามสูตรยุคสังคมออนไลน์ (ออนไลน์)**. สืบค้นจาก : http://mobile.twitter.com/hashtag/ [27 สิงหาคม 2559]

สายพิน แก้วงามประเสริฐ. (2551). **การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (ออนไลน์)**. สืบค้นจาก : http://www.gotoknow.org/posts/206218 [27 สิงหาคม 2559]

SAHABURUPA [นามแฝง]. (2560). **หลักกาลามสูตร 10 ประการ (ออนไลน์)**. สืบค้นจาก : http://www.plodlock.com/2017/07/27 [4 สิงหาคม 2560]

ภาคผนวก ก.

- เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน กิจกรรมที่ 1
- แนวทางในการตอบแบบบันทึกกิจกรรม (ขึ้นอยู่กับผลงานนักเรียนและดุลยพินิจของผู้สอน)

เฉลยแบบทดสอบ กิจกรรมที่ 1

แบบทดสอบก่อนเรียน
วัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ข้อที่	คำตอบ	ข้อที่	คำตอบ
1	ข	16	ค
2	ก	17	ก
3	ข	18	ข
4	ก	19	ข
5	ข	20	ก
6	ก	21	ค
7	ค	22	ข
8	ง	23	ค
9	ง	24	ก
10	ข	25	ค
11	ง	26	ข
12	ง	27	ก
13	ค	28	ค
14	ง	29	ข
15	ง	30	ข

แนวคำตอบกิจกรรมที่ 2
เรื่อง ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1)

แบบบันทึกการคิดเป็นรายบุคคล

1. จากเรื่อง ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีประเด็นสำคัญกี่ประเด็น อะไรบ้าง

แนวคำตอบ *มี 2 ประเด็น คือ 1 ความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2 ลักษณะสำคัญของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ 5 ข้อ คือ ต้องใจกว้าง ไม่ถือว่าตนถูก ใฝ่เรียนรู้ มีเหตุผล และไม่ใช้อารมณ์*

2. จากข้อมูล เรื่อง ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ประเด็นที่สำคัญที่สุด คืออะไร

แนวคำตอบ *ลักษณะสำคัญของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ 5 ข้อ คือ ต้องใจกว้าง ไม่ถือว่าตนถูก ใฝ่เรียนรู้ มีเหตุผล และไม่ใช้อารมณ์*

3. จากเรื่อง ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนมีลักษณะตามสถานการณ์กี่ข้อ อะไรบ้าง

แนวคำตอบ *ตอบตามประสบการณ์ของนักเรียน อย่างน้อย 1 ลักษณะ เช่น มีลักษณะ ใจกว้าง ยอมรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้ได้รับข้อมูลที่หลากหลาย กว้างขวาง เป็นต้น*

แนวคำตอบกิจกรรมที่ 2
เรื่อง ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 2)

แบบบันทึกการคิดเป็นกลุ่มย่อย

ผลสรุปของกลุ่ม

การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสำคัญเพราะ จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ตัดสินใจได้ดี เป็นคนฉลาด ปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดย ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณต้องมี 3 ประเด็น คือ

1 คิดตั้งคำถาม

2 วิเคราะห์ข้อสันนิษฐาน

3 ใช้เหตุผลไม่ใช้อารมณ์

แนวคำตอบกิจกรรมที่ 3
เรื่อง 6 ขั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1)

แบบบันทึกการคิดเป็นรายบุคคล

1. จากข้อมูลเรื่อง 6 ขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถแบ่งประเด็นสำคัญ ได้กี่ประเด็น ประเด็นใดบ้าง

แนวคำตอบ *2 ประเด็น คือ 1 ความหมายของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2 กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 6 ขั้นตอน*

2. จากข้อมูลเรื่อง 6 ขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประเด็นที่สำคัญที่สุด คืออะไร

แนวคำตอบ *กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 6 ขั้นตอน คือ 1 นิยามปัญหา 2 รวบรวมข้อมูล 3 การจัดระบบข้อมูล 4 การตั้งสมมติฐาน 5 การสรุปอ้างอิงโดยใช้หลักตรรกศาสตร์ 6 การประเมินการสรุปอ้างอิง*

แนวคำตอบกิจกรรมที่ 3
เรื่อง ลักษณะของผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 2)

แบบบันทึกการคิดเป็นกลุ่มย่อย

ผลสรุปของกลุ่ม

เราทุกคนสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ โดยผ่านการคิด 6 ขั้นตอน คือ 1. นิยามปัญหา 2. รวบรวมข้อมูล 3. จัดระบบข้อมูล 4. ตั้งสมมติฐาน 5. สรุปอ้างอิงโดยใช้หลักตรรกศาสตร์ และ 6. การประเมินการสรุปอ้างอิง

แนวคำตอบกิจกรรมที่ 4
เรื่อง กาลามสูตร

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1)

แบบบันทึกการคิดเป็นรายบุคคล

1. จากเรื่อง กาลามสูตร มีประเด็นสำคัญกี่ประเด็น อะไรบ้าง

   แนวคำตอบ *3 ประเด็นคือ 1 ความเป็นมาของบทกาลามสูตร 2 กาลามสูตร 10 ประการ 3 กาลามสูตรยุคสังคมออนไลน์ 12 ประการ*

2. จากเรื่อง กาลามสูตร ประเด็นที่สำคัญที่สุด คืออะไร

   แนวคำตอบ *บทกาลามสูตร 10 ประการ*

3. อธิบายความหมายของคำต่อไปนี้

   “กาลามสูตร” *พระสูตร ในพระพุทธศาสนา 10 ประการ*

   “อย่าเพิ่งเชื่อ” *ไม่ตัดสินใจเชื่อ หากยังไม่ได้ทดสอบหรือคิดอย่างมีวิจารณญาณเสียก่อน*

แนวคำตอบกิจกรรมที่ 4
เรื่อง กาลามสูตร

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 2)

แบบบันทึกการคิดเป็นกลุ่มย่อย

ผลสรุปของกลุ่ม

อย่าเพิ่งเชื่อสิ่งใดทันที โดยยังไม่ผ่านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ที่ในปัจจุบันมีสารอยู่เป็นจำนวนมาก ยิ่งต้องตระหนักในการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้ดี มิเช่นนั้นแล้วอาจก่อให้เกิดผลกระทบในทางที่ไม่ดีหลายประการ

ภาคผนวก ข.

ร่องรอยหลักฐาน การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์

ภาพแสดงการจัดกิจกรรม

ตัวอย่างแบบบันทึกกิจกรรมของนักเรียน

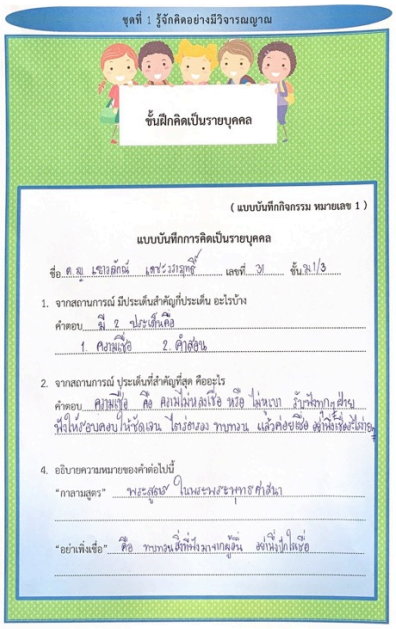

ชุดที่ 1 รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นฝึกคิดเป็นรายบุคคล

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 1)

แบบบันทึกการคิดเป็นรายบุคคล

ชื่อ ด.ญ. เขมลักษณ์ เสนวรกมลชัย เลขที่ 31 ชั้น ม.1/3

1. จากสถานการณ์ มีประเด็นสำคัญที่ประเด็น อะไรบ้าง

คำตอบ มี 2 ประเด็นคือ

1. ความเชื่อ 2. คำสอน

2. จากสถานการณ์ ประเด็นที่สำคัญที่สุด คืออะไร

คำตอบ ความเชื่อ คือ คนไม่หลงเชื่อ หรือ ไม่หงาย ถ้าฟังทุกฝ่าย ฟังให้ครบครบ ให้ชัดเจน ไตร่ตรอง ทบทวน แล้วค่อยเชื่อ อย่าเชื่อง่ายๆ

4. อธิบายความหมายของคำต่อไปนี้

"กาลามสูตร" พระสูตร ในพระพุทธศาสนา

"อย่าเพิ่งเชื่อ" คือ ทบทวนสิ่งที่ฟังมาจากผู้อื่น อย่างนี้ถูกไหม

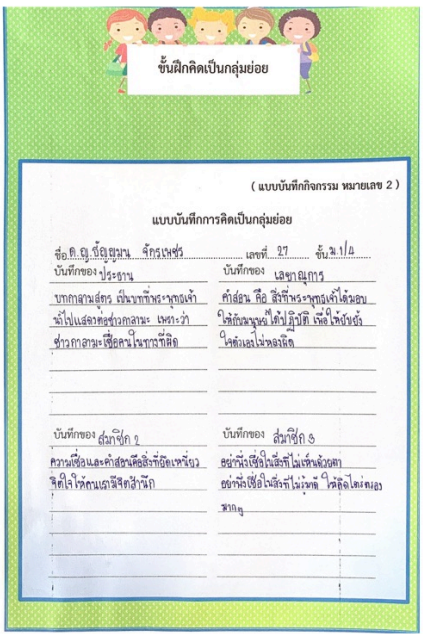

ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 2)

แบบบันทึกการคิดเป็นกลุ่มย่อย

ชื่อ ด.ญ.ชัญญนุช จักรเพชร เลขที่ 27 ชั้น ม.1/2

บันทึกของ ประธาน

บทกาลามสูตร เป็นบทที่พระพุทธเจ้า ไปแสดงต่อชาวกาลาระ เพราะว่า ชาวกาลาระเชื่อคนในทางที่ผิด

บันทึกของ เลขานุการ

คำสอน คือ สิ่งที่พระพุทธเจ้าได้มอบ ให้กับมนุษย์ได้ปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุ ในสิ่งดีงามไม่หลงผิด

บันทึกของ สมาชิก 2

ความเชื่อและคำสอนคือสิ่งที่ดีเหมือนกัน จิตใจให้คนเกิดมีจิตสำนึก

บันทึกของ สมาชิก 3

อย่าฟังเชื่อในสิ่งที่ไม่เห็นด้วยตา อย่าฟังเชื่อในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ให้คิดไตร่ตรอง พิจารณา

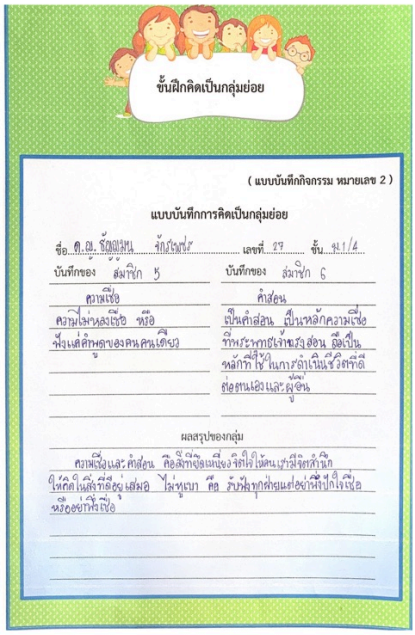

ขั้นฝึกคิดเป็นกลุ่มย่อย

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 2)

แบบบันทึกการคิดเป็นกลุ่มย่อย

ชื่อ ด.ญ. รัชดาภรณ์ จักรเพชร เลขที่ 27 ชั้น ม.1/4

บันทึกของ สมาชิก 5

ความเชื่อ

ความไม่หลงเชื่อ หรือ ฟังแต่คำพูดของคนคนเดียว

บันทึกของ สมาชิก 6

คำสอน

เป็นคำสอน เป็นหลักความเชื่อ ที่พระพุทธเจ้าทรงสอน ถือเป็น หลักที่ใช้ในการดำเนินชีวิตที่ดี ต่อตนเองและผู้อื่น

ผลสรุปของกลุ่ม

ความเชื่อและคำสอน คือสิ่งที่ดีงามเหมือนกัน ให้คนเกิดมีสติรู้เสมอ ไม่หูเบา คือ ฟังทุกฝ่ายแล้วอย่างนี้ถูกไม่เชื่อ หรืออย่างไรเชื่อ

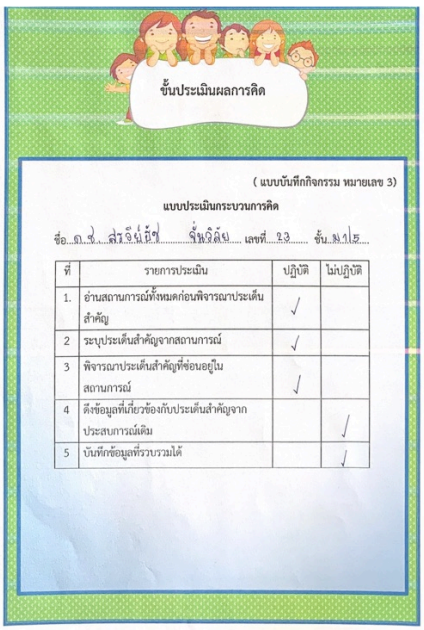

ขั้นประเมินผลการคิด

(แบบบันทึกกิจกรรม หมายเลข 3)

แบบประเมินกระบวนการคิด

ชื่อ ด.ช. สรวิชญ์ ชื่นวิลัย เลขที่ 23 ชั้น ม.1/5

ที่	รายการประเมิน	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1.	อ่านสถานการณ์ทั้งหมดก่อนพิจารณาประเด็นสำคัญ	√	
2	ระบุประเด็นสำคัญจากสถานการณ์	√	
3	พิจารณาประเด็นสำคัญที่ซ่อนอยู่ในสถานการณ์	√	
4	ดึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญจากประสบการณ์เดิม		√
5	บันทึกข้อมูลที่รวบรวมได้		√

ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถ
ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ชุดที่ 1 รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ

นางศรัญญา โรยแสง
ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (แนะแนว)
โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9